De vigtigste ophavsretlige bestemmelser

Kort vejledning for biblioteker

4. reviderede udgave

Harald v. Hielmcrone

Statsbiblioteket
Juli 2008

ISBN 978-87-7507-013-8

Forord

Dette er 4. udgave af en kortfattet vejledning til forståelsen af de vigtigste ophavsretlige bestemmelser. Det er en oversigt, hvor vægten især er lagt på spørgsmål, der opstår i forbindelse med bibliotekernes virksomhed: udlån, kopiering og brug på stedet.

I forhold til 3. udgave fra august 2005 består de væsentligste ændringer i et afsnit om linkning og en gennemgang af den nye bestemmelse om aftalelicens, der trådte i kraft den 1. juli 2008. Derudover har jeg forskellige steder foretaget præciseringer af bestemmelserne, når forespørgsler viste, at der var behov for det.

Grundlaget for vejledningen er ophavsretsloven den 1. juli 2008. Foruden ophavsretsloven og dens forarbejder har jeg benyttet *Peter Schønning, Ophavsretsloven med kommentarer, 3. udgave, Kbh. 2003.*

Denne publikation eksisterer også som e-bog. Den kan findes ved at søge i Statsbibliotekets katalog. Den må frit kopieres.

Harald v. Hielmcrone
Juli 2008

Indhold

Forord ... 3
Beskyttede værker (§ 1) ... 7
Hvad indebærer beskyttelsen? (§ 2) ... 8
Moralske rettigheder (§ 3) ... 9
Offentliggørelse, Udgivelse (§ 8) ... 9
Offentlige aktstykker (§ 9) ... 10
Indskrænkninger i ophavsretten (§ 11) ... 10
Eksemplarfremstilling til privat brug (§ 12) ... 11
Indskrænkninger i kopiretten ... 12
Eksemplarfremstilling inden for undervisningsvirksomhed (§ 13) ... 14
Eksemplarfremstilling inden for erhvervsvirksomhed (§ 14) ... 15
Eksemplarfremstilling inden for ABM institutioner (§ 16) ... 16
Brug på stedet (§ 16 a) ... 20
Brug på stedet af pligtafleverede værker (§ 16 a, stk. 2) ... 20
Brug af pligtafleverede værker til forskning (§ 16 a, stk. 3) ... 21
Elektronisk forsendelse af kopier (§ 16 b) ... 22
Spredning af eksemplarer (§ 19) ... 22
Citat (§ 22) ... 24
Gengivelse af kunstværker (§ 23) ... 24
Arkivalier (§ 27 stk. 2) ... 25
Brugskopiering af edb-programmer (§ 36) ... 25
Aftalelicens (§ 50) ... 25
Ophavsrettens gyldighedstid (§ 63) ... 26
Værker, der udgives af andre end ophavsmanden (§ 64) ... 26
Andre rettigheder ... 26
Udøvende kunstnere (§ 65) ... 27
Producentrettigheder (§§ 66-71) ... 27
Kataloger, databaser m.v. (§ 71) ... 28
Link til andre værker ... 29
Tekniske beskyttelsesforanstaltninger (§ 75b-e) ... 30

Beskyttede værker (§ 1)

Hvem er Ophavsmand?

Den, som frembringer et litterært eller kunstnerisk værk, har ophavsret til værket. Ophavsmanden er den person, der frembringer et litterært eller kunstnerisk værk.

Kun mennesker kan frembringe et værk. Dyr eller maskiner kan ikke frembringe værker i ophavsrettens forstand. (F.eks. aber, der maler, eller pc'er der genererer billeder eller tekst).

En virksomhed kan ikke være ophavsmand til et værk, men kan af ophavsmanden få overdraget rettigheder til værket.

Hvis værket er fremstillet som led i et ansættelsesforhold, kan rettigheder til at udnytte værket overgå til arbejdsgiveren. I hvilket omfang rettigheder overgår til arbejdsgiveren, afhænger af sædvane i branchen, eller hvad der er aftalt. Retten til edb-programmer, der er fremstillet som led i ansættelsesforhold, overgår dog altid til arbejdsgiveren, medmindre parterne har aftalt noget andet.

Hvad er beskyttet?

Litterære eller kunstneriske værker. Eksempler på sådanne er

- skønlitterære eller faglitterære fremstillinger
- musikværker
- sceneværker
- filmværker
- fotografiske værker og
- værker af billedkunst, bygningskunst og brugskunst

Hvad er et værk?

Et værk er en frembringelse, som er resultatet af en egen selvstændig skabende intellektuel indsats fra ophavsmandens side. For at kunne anses som et værk, må frembringelsen have værkshøjde.

Hvad er værkshøjde?

Der er hverken kvalitative eller kvantitative krav. Men værket må være udtryk for en vis originalitet eller have et vist særpræg. Hvis to personer med stor sandsynlighed kan komme frem til samme resultat, har produktet ikke værkshøjde. Der må være en vis valgfrihed.

Titlen "Hvem ringer klokkerne for" har værkshøjde. Hemingways original: "For whom the Bell Tolls" kunne være blevet oversat på mange andre måder.

At der er investeret meget arbejde eller mange penge i en frembringelse, medfører ikke værkshøjde efter dansk ret.

Faktuelle oplysninger er ikke beskyttet som værker.

Hvad er et litterært værk?

Litterære værker er

- skønlitterære eller faglitterære fremstillinger
- edb-programmer
- kort, tegninger og andre i grafisk eller plastisk form udførte værker af beskrivende art.

Der skelnes mellem kunstneriske tegninger og tegninger af beskrivende art. Kun de beskrivende tegninger betragtes som litterære værker.

Fotografier

Der skelnes mellem fotografiske værker og fotografiske billeder.

For at et fotografi kan have værkshøjde må det være resultatet af en selvstændig skabende eller kreativ indsats.

Fotografiske værker er beskyttet som værker, dvs. 70 år efter ophavsmandens død..

Fotografiske billeder er beskyttet 50 år efter fremstillingen af billedet.

Denne skelnen mellem fotografiske værker og fotografiske billeder blev indført i 1995, og der er, mig bekendt, endnu ikke etableret en retspraksis, der kan vejlede ved bedømmelsen.

Hvad indebærer beskyttelsen? (§ 2)

Ophavsretten medfører at ophavsmanden, med de i loven angivne indskrænkninger, har *eneret* til at råde over værket ved at

- fremstille eksemplarer af det
- gøre det tilgængeligt for almenheden

Hvad er eneret?

Ophavsmandens eneret indebærer, at andre ikke kan fremstille eksemplarer af værket eller gøre det tilgængeligt for almenheden uden ophavsmandens tilladelse.

Eneretten omfatter også retten til at gøre værket tilgængeligt for almenheden i ændret skikkelse, i oversættelse, i omarbejdet form, i anden kunstart (f.eks. filmatiseret) o.l.

Normalt udnytter ophavsmanden denne eneret til at fastsætte vilkårene, herunder evt. vederlag, for benyttelsen af værket.

Eksemplarfremstilling

Som eksemplarfremstilling betragtes også, at værket overfører det på en indretning, som kan gengive det. F.eks. at værket digitaliseres og lagres på en computer.

En transmission af værket mellem to eller flere computere indebærer også en eksemplarfremstilling.

At gøre et værk tilgængeligt for almenheden

Et værk gøres tilgængeligt for almenheden når

- eksemplarer af værket udbydes til salg, udlejning eller udlån eller på anden måde *spredes* til almenheden
- eksemplarer af værket *vises* offentligt (f.eks. et kunstværk, der udstilles)
- værket *fremføres* offentligt.

Der er tale om en fremføring, når f.eks. et skuespil opføres, et musikværk spilles, eller et værk vises på dataskærm.

Som offentlig fremførelse betragtes også

- udsendelse i radio eller fjernsyn
- tilrådighedsstillelse i databaser, hvortil almenheden har adgang
- fremførelse i en erhvervsvirksomhed, der finder sted for en større kreds.

Bemærk, at kun en *offentlig* visning eller fremførelse af værket er omfattet af eneretten. Det vil sige, at der skal være adgang for almenheden. Visning og fremførelse i privatsfæren er ikke omfattet.

Moralske rettigheder (§ 3)

Ophavsmandens moralske rettigheder består i, at ophavsmandens navn skal angives i overensstemmelse med god skik, og at værket ikke må ændres på en for ophavsmanden krænkende måde eller bringes i en krænkende sammenhæng.

Offentliggørelse, Udgivelse (§ 8)

Et værk er offentliggjort, når det lovligt er gjort tilgængeligt for almenheden.

Et værk er udgivet, når eksemplarer af værket med ophavsmandens samtykke er bragt i handelen eller på anden måde spredt blandt almenheden.

Forskellen mellem "offentliggørelse" og " udgivelse" består i alt væsentligt deri, at *udgivelse* forudsætter, at der foreligger *eksemplarer* af værket, der kan spredes, hvorimod *offentliggørelse* kan ske, ved at værket vises eller fremføres. Typiske eksempler på udgivelser er masseproducerede eksemplarer af værker i form af bøger, fonogrammer og videogrammer.

Udgivelse kræver altid ophavsmandens samtykke, hvorimod offentliggørelse i visse tilfælde kan ske uden ophavsmandens samtykke. Man kan eksempelvis købe et billede, der aldrig har været udstillet, direkte af kunstneren. Som ejer af billedet er man berettiget til at udlåne eller udstille det, hvorved der kan ske en offentliggørelse.

Offentlige aktstykker (§ 9)

Offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret.

Med offentlige aktstykker menes her primært love, administrative forskrifter retsafgørelser og lignende aktstykker, der fremstilles af offentlige myndigheder eller institutioner som led i deres lovgivende, dømmende eller administrative myndighed.

Som eksempler på dokumenter, der er omfattet, nævner Schønning:

- Love og forarbejder til love
- betænkninger rapporter o.l. fra udvalg og kommissioner
- administrative forskrifter, vejledninger, administrativ korrespondance
- retsafgørelse, administrative afgørelser
- officielle normer og standarder

Dokumenterne må have en foreskrivende karakter. Offentlige publikationer af mere almen eller informativ karakter falder udenfor. (Schønning p.221 f.)

Indskrænkninger i ophavsretten (§ 11)

Indskrænkninger i ophavsretten berører normalt ikke ophavsmandens moralske rettigheder. Det indebærer, at ophavsmandens navn skal angives i overensstemmelse med god skik, og at værket ikke må ændres på en for ophavsmanden krænkende måde eller bringes i en krænkende sammenhæng.

Det ikke tilladt at fremstille eksemplarer af værket, når eksemplarfremstillingen sker på grundlag af ulovligt forlæg. Det vil sige, at man ikke må kopiere et værk på grundlag af en piratkopi.

Det er således heller ikke tilladt at downloade musik fra internettet, der er stillet til rådighed uden rettighedshaverens samtykke.

Eksemplarfremstilling til privat brug (§ 12)

§ 12 stk. Af et offentliggjort værk må enhver fremstille eller lade fremstille enkelte eksemplarer til sin private brug såfremt det ikke sker i erhvervsøjemed. Sådanne eksemplarer må ikke udnyttes på anden måde.

Dette er hovedreglen. Der er her fire forhold, man må være opmærksom på:

- Værket skal være offentliggjort
- Bestemmelsen omfatter kun fysiske personer. Juridiske personer som virksomheder og institutioner er ikke omfattet af denne bestemmelse
- Man må som hovedregel godt benytte "fremmed medhjælp"
- Eksemplarerne må ikke udnyttes på anden måde.

At værket skal være offentliggjort har betydning for arkivalier. Kopier af private arkivalier må ikke udleveres eller hjemlånes. De må kun bruges på stedet. (Jf. § 27 stk. 2.)

Hvad er privat brug?

Afgrænsningen af, hvad der er til privat brug, er sjældent et problem i forbindelse med brugernes kopiering i de offentlige biblioteker. Det normale er, at brugerne enten selv tager en enkelt kopi af et værk eller bestiller en enkelt kopi, som biblioteket fremstiller.

Kopieringen må godt ske i forsknings- eller studieøjemed.

En lærer må godt tage en kopi til sig selv og evt. enkelte interesserede elever. Men fremstilling af klassesæt falder ind under § 13 om eksemplarfremstilling i undervisningsinstitutioner.

Hvad er erhvervsøjemed?

§ 12 omfatter ikke kopiering, såfremt det sker i erhvervsøjemed.

Udtrykket erhvervsøjemed dækker både direkte og indirekte erhvervsøjemed. Udtrykket omfatter navnlig aktiviteter, der sker som led i privat erhvervsvirksomhed eller virksomhed, som må sidestilles hermed.

En kopiering kan desuden anses for at ske i erhvervsøjemed, hvis kopieringen sker for at generere et overskud. Der er derimod ikke tale om en kopiering i erhvervsøjemed, hvis den sker mod symbolsk betaling eller betaling, som kun har til formål at dække de faktiske udgifter forbundet hermed.

En ansat i en erhvervsvirksomhed kan med hjemmel i § 12 kopiere til brug for sig selv og andre, som den pågældende har et personligt bånd til, herunder enkelte kolleger.

Tommelfingerregel:

- Hvis den enkelte medarbejder beslutter, at han (og evt. enkelte kolleger) har brug for en kopi af et bestemt værk (f.eks. en tidsskriftsartikel) sker det efter reglerne i § 12 om kopiering til privat brug.
- Er det besluttet centralt (f.eks. af virksomhedens eller institutionens ledelse) systematisk at forsyne medarbejdere med kopier af bestemte publikationer (f.eks. presseklip), må kopieringen ske efter reglerne i § 14.

Hvad er enkelte eksemplarer?

Antallet er ikke fastsat i loven, og der er tilsyneladende ingen domspraksis.

Schønning p. 251 henviser til Ophavsretsudvalgets betænkning (1063/1986 s. 40), hvor der anføres følgende til vejledning:

- fonogrammer og videogrammer, 1 eks.
- værker i små oplag f.eks. digtsamlinger og noder: 1-2 eks.
- hele bøger: 1-2 eks.
- artikler i tidsskrifter eller kapitler i bøger: 5-6 eks.
- sange fra sangbøger til familiefester: 30-40 eks.

Indskrænkninger i kopiretten

Den generelle regel i § 12 stk. 1 er indskrænket på følgende områder:

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 giver ikke ret til at

1) *opføre et bygningsværk,*
2) *fremstille et eksemplar af et kunstværk ved afstøbning, ved aftryk fra original plade eller stok eller på nogen anden måde, som indebærer, at eksemplaret kan opfattes som en original,*
3) *fremstille eksemplarer af edb-programmer i digitaliseret form,*
4) *fremstille eksemplarer i digital form af databaser, når eksemplarfremstillingen sker på grundlag af en gengivelse af databasen i digital form, eller*
5) *fremstille enkelte eksemplarer i digital form af andre værker end edb-programmer og databaser, medmindre det udelukkende sker til personlig brug for fremstilleren eller dennes husstand.*

Kopiering af Edb-programmer og databaser

Kopiering af edb-programmer og databaser i maskinlæsbar form kræver tilladelse. Foreligger edb-programmet eller databasen i trykt form, kan det godt kopieres. (Teknisk nødvendige kopieringer er dog tilladt jf. § 36)

Digital kopiering

Det er tilladt at fremstille eksemplarer i digital form af andre værker (dvs. værkseksemplarer, der ikke er lånt eller lejet eller er edb-programmer eller databaser), forudsat det udelukkende sker til personlig brug for fremstilleren eller dennes husstand.

Tilladelsen til digital kopiering er altså snævrere end den, der i øvrigt gælder for eksemplarfremstilling til privat brug. Bemærk at kopieringen udelukkende må ske *til personlig brug for fremstilleren eller dennes husstand*. Formuleringen af bestemmelsen indebærer:

- Man skal selv foretage kopieringen
- Enhver form for spredning eller forsendelse er ikke tilladt. (F.eks. via e-mail, hvorved eksemplaret bringes uden for fremstillerens husstand.)
- Kopiering, som sker som led i arbejdsforhold (f.eks. undervisning), er ikke tilladt

Kopiering i digital form af lånte og lejede værker

Stk. 3. Uanset bestemmelsen i stk. 2, nr. 5, er det ikke tilladt uden ophavsmandens samtykke at fremstille eksemplarer i digital form på grundlag af et eksemplar, der er lånt eller lejet.

Bestemmelsen omfatter alle værksarter. Dvs. at både musik- og filmværker og litterære værker er omfattet af forbuddet mod kopiering.

Forbuddet rammer alene *digital* kopiering af lånte og lejede eksemplarer; analog kopiering af lånte og lejede eksemplarer er tilladt til privat brug.

Forbuddet rammer kun den kopiering, som lånerne foretager *uden for* biblioteket. Bestemmelsen berører ikke bibliotekernes egen kopiering eller den kopiering, som brugerne foretager på bibliotekerne. Enhver form for elektronisk forsendelse af sådanne kopier, f.eks. via e-mail, forudsætter rettighedshavernes tilladelse, jf. også § 16 b.

Brugeren må altså ikke kopiere biblioteksmateriale på biblioteket og benytte kopimaskinens e-mail funktion til at sende kopien til sig selv.

Et bibliotek kan ikke drages til ansvar for kopiering af lånte eksemplarer, der måtte finde sted i strid med bestemmelsen, eftersom der vil være tale om kopiering, som foretages uden for biblioteket.

Det er tilladt at anvende en lovlig kopi, selv om originaleksemplaret er gået til grunde, er blevet stjålet, videresolgt eller på anden måde overdraget til en anden. Såfremt man systematisk videreoverdrager originaleksemplaret af kopierede værker, betragtes det dog som en omgåelse af forbuddet.

Kopiering af musik og filmværker

Stk. 4. Bestemmelsen i stk. 1 giver ikke ret til at benytte fremmed medhjælp ved eksemplarfremstillingen, når der er tale om

1) musikværker,
2) filmværker,
3) litterære værker, såfremt den fremmede medhjælp medvirker i erhvervsøjemed,
4) værker af brugskunst eller
5) kunstværker, såfremt eksemplarfremstillingen har form af en kunstnerisk gengivelse.

Stk. 5. Bestemmelsen i stk. 1 giver ikke brugeren ret til ved eksemplarfremstilling af musikværker og filmværker at anvende teknisk udstyr, der er stillet til rådighed for almenheden på biblioteker, i forretningslokaler eller på andre offentligt tilgængelige steder. Det samme gælder for litterære værker, såfremt det tekniske udstyr er stillet til rådighed i erhvervsøjemed.

Kopiering af musik (både noder og indspillet musik) og filmværker til privat brug er tilladt, men det er *ikke* tilladt at benytte *fremmed medhjælp* (f.eks. bibliotekets personale) ved eksemplarfremstillingen.

Det er heller ikke tilladt brugeren at benytte *teknisk udstyr*, f.eks. en kopimaskine, der er stillet til rådighed for almenheden på offentligt tilgængelige steder (f.eks. på biblioteker).

Er udstyret stillet til rådighed for en bestemt, snæver kreds, f.eks. de ansatte i en virksomhed eller de studerende på en undervisningsinstitution, må de benytte det. (Schønning p. 261)

Kopibutikker

Det er forbudt at medvirke til eksemplarfremstilling af værker, såfremt det sker i erhvervsøjemed. Formålet er at hindre kopibutikker i at fremstille fotokopier af lærebøger og anden litteratur.

- Det er altså ikke tilladt at benytte fremmed medhjælp, der medvirker i erhvervsøjemed.
- Der må heller ikke anvendes teknisk udstyr til kopiering af litterære værker, såfremt det tekniske udstyr er stillet til rådighed i erhvervsøjemed

Det er fortsat tilladt at få hjælp til kopiering på biblioteker, ligesom man fortsat selv må fotokopiere ved hjælp af kopimaskiner opstillet på undervisningsinstitutioner og biblioteker.

Eksemplarfremstilling inden for undervisningsvirksomhed (§ 13)

Eksemplarfremstilling til brug for undervisning, f.eks. kompendier eller andet kursusmateriale, kan kun ske efter aftale med rettighedshaverne, dvs. CopyDan. Aftaler kan indgås i henhold til reglerne om aftalelicens. Dvs. at aftalen omfatter alle rettighedshavere.

Kopieringsaftaler med CopyDan indeholder normalt visse begrænsninger i omfanget af, hvad der må kopieres for ikke at ødelægge markedet for lærebøgerne. Begrænsningsreglerne på universitetsområdet er for fotokopiering og print af materiale pt. følgende:

- Hvis værket er udgivet inden for det sidste år, må der højest kopieres 10 % dog max 25 sider.
- Hvis værket er udgivet for mere end 1 år og mindre end 5 år siden, må der kopieres højest 15 % dog max 40 sider.
- Hvis værket er udgivet for mere end 5 år siden, må der højest kopieres 20 % dog max 75 sider.

For fremstilling af papirkopier og trykte kompendier er der indgået en rammeaftale mellem CopyDan og Rektorkollegiet for universiteterne og de højere læreanstalter. Tilsvarende aftaler findes for de øvrige undervisningsinstitutioner.

Digitale kopier af trykt materiale

Der er ingen fælles rammeaftale om kopiering i digital form. Det er derfor nødvendigt, at institutionen selv forhandler er aftale med CopyDan, hvis man ønsker at scanne trykt materiale, f.eks. tidsskriftsartikler og gøre dem tilgængelige i elektroniske kursuspakker for de studerende, der deltager i de udbudte kurser. For gengivelse i digital form af scannet materiale er grænsen pr. værk normalt 20 % dog max 20 sider.

Digitalt materiale

Materiale i elektronisk form kan enten findes frit tilgængelig på Internet, eller det er materiale, som institutionen (normalt institutionens bibliotek) har købt og stiller til rådighed for institutionernes lærere og studerende. Den slags materiale kan indgå i en kursuspakke på to måder. Man kan linke til det, eller man kan kopiere det over i selve kursuspakken.

De fleste licensaftaler med forlagene tillader institutionen at kopiere materiale og lade det indgå i kursuspakker. Som bruger kender man sjældent det nærmere indhold af disse licensaftaler. Det er imidlertid lovligt i e-mails eller på sin hjemmeside at linke til materiale, der lovligt er offentliggjort, hvorfor det kan anbefales, at man vælger denne form. Der er dog uenighed om, hvordan det bør gøres. Se herom: *Link til andre værker* side 32.

Eksemplarfremstilling inden for erhvervsvirksomhed (§ 14)

Eksemplarfremstilling inden for erhvervsvirksomheder kan ske efter aftale i henhold til reglerne om aftalelicens. Dvs. at en aftale, der dækker alle rettighedshavere, kan indgås med CopyDan.

Eksemplarfremstilling inden for erhvervsvirksomheder kan kun ske ved fotokopiering e.l.. Der kan fremstilles eksemplarer af fagmæssige artikler i aviser, tidsskrifter og samleværker, af korte afsnit af andre udgivne værker af fagmæssig art, af musikværker samt af illustrationer, som er gengivet i tilslutning til teksten.

Eksemplarerne må kun udnyttes inden for den virksomhed, som omfattes af aftalen.

Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med § 12, hvorefter ansatte i en erhvervsvirksomhed kan kopiere til brug for sig selv og andre, som den pågældende har et personligt bånd til, herunder enkelte kolleger. Derimod kan systematisk kopiering eller kopiering for en større kreds ikke ske efter reglerne i § 12.

Tommelfingerregel:

- Hvis den enkelte medarbejder beslutter, at han (og evt. enkelte kolleger) har brug for en kopi af et bestemt værk (f.eks. en tidsskriftsartikel) sker det efter reglerne i § 12 om kopiering til privat brug.
- Er det besluttet centralt, (f.eks. af virksomhedens eller institutionens ledelse) systematisk at forsyne medarbejdere med kopier af bestemte publikationer (f.eks. presseklip) må kopieringen ske efter reglerne i § 14.

Eksemplarfremstilling inden for ABM institutioner (§ 16)

§ 16. Offentlige arkiver, offentlige biblioteker og andre biblioteker, der helt eller delvis finansieres af det offentlige, samt statslige museer og museer, der er godkendt efter museumsloven, må gengive og sprede eksemplarer af værker til brug i deres virksomhed i overensstemmelse med bestemmelserne i stk. 2-6, såfremt det ikke sker i erhvervsøjemed. Dette gælder dog ikke for edb-programmer i digital form, bortset fra computerspil.

§ 16 regulerer den eksemplarfremstilling, som sker på ABM institutionernes foranledning i medfør af de forpligtelser institutionerne har, f.eks. bevaring af samlingerne. Den må ikke forveksles med den eksemplarfremstilling, som sker på brugerens foranledning til privat brug, og som reguleres efter bestemmelserne i § 12.

ABM institutionerne er:

- offentlige arkiver,
- offentlige biblioteker og andre biblioteker, der helt eller delvis finansieres af det offentlige
- statslige museer og museer, der er godkendt efter museumsloven,

Disse institutioner må gengive og sprede eksemplarer af værker til brug i deres virksomhed i overensstemmelse med bestemmelserne i stk. 2-6, såfremt det ikke sker i erhvervsøjemed. Dette gælder dog ikke for edb-programmer i digital form, bortset fra computerspil.

Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår det at:

- Bestemmelsen omfatter alle værker, herunder værker der er frembragt før ændringslovens ikrafttræden, og som allerede findes i ABM institutionernes samlinger.

Eksempelvis omfattes optagelser af radio- og tv-udsendelser, som allerede indgår i Statens Mediesamling, herunder optagelser afleveret før 1. juli 1995, af § 16.

- Adgangen til at fremstille eksemplarer på grundlag af § 16 gælder ikke i de tilfælde, hvor institutionerne har indgået dispositionsbegrænsende aftaler med rettighedshaverne.

Det vil sige, at licensaftaler, der indeholder særlige begrænsninger med hensyn til brugen af materialet, skal respekteres.

Det samme gælder Statens Mediesamlings aftaler med radio- og tv-foretagender.

Tilladelsen til eksemplarfremstilling og spredning afgrænses i stk. 2-6.

Sikkerhedskopiering (§ 16, stk. 2)

Stk. 2. Institutionerne må fremstille eksemplarer i sikkerheds- og beskyttelsesøjemed.

Af bemærkningerne fremgår det at:

- Det er tilladt at tage en (sikkerheds) kopi for at beskytte eller skåne originalen.
- Det er tilladt at tage en kopi, hvis værket foreligger på et medium eller i et format, som er eller risikerer at blive forældet; i sådanne tilfælde må værket kopieres over på nye formater eller medier.
- Der må alene fremstilles så mange kopier, som er nødvendige til varetagelse af disse hensyn.

Komplettering (§ 16, stk. 3)

Stk. 3. Såfremt et eksemplar i en institutions samling er ufuldstændigt, må institutionen fremstille eksemplarer af de manglende dele, medmindre værket kan erhverves i almindelig handel eller hos udgiveren.

Institutionerne kan komplettere defekte værker, medmindre de kan erhverves i almindelig handel eller hos udgiveren eller kan fremskaffes i et andet format, f.eks. i form af en elektronisk bog.

- Det er også tilladt at kopiere værker, der kun foreligger i manuskript.
- Ved udtrykket »almindelig handel« forstås køb i boghandler, antikvariater og lignende, samt køb via internettet.
- Ved »udgiveren« forstås forlæggeren eller den, for hvis regning værket udgives.
- Det er ikke en forudsætning, at biblioteket kontakter samtlige landets boghandler og antikvariater m.v.; det er tilstrækkeligt, at man har foretaget et efter omstændighederne rimeligt undersøgelsesarbejde, f.eks. via de mest nærliggende databaser, opslagsværker m.v.

Udsolgte værker (§ 16, stk. 4)

Stk. 4. Biblioteker må fremstille eksemplarer af udgivne værker, der bør være tilgængelige i bibliotekets samlinger, men som ikke kan erhverves i almindelig handel eller hos udgiveren.

Som noget nyt omfatter bestemmelsen alle (offentlige mv.) biblioteker.

Det enkelte bibliotek kan lovligt fremstille mere end ét eksemplar.

- Biblioteket skal have en *særlig* interesse i det pågældende værk, f.eks. at bogens emne vedrører bibliotekets lokalområde eller særlige forpligtelser, f.eks. pligtaflevering.
- Man må ikke fremstille kopier af udsolgte bøger, som biblioteket har en blot almindelig interesse i at kunne stille til rådighed for sine lånere.
- Hvis et litterært værk er udsolgt i bogform, men kan skaffes i elektronisk form, giver bestemmelsen ikke hjemmel til at fremstille en kopi af bogværket.

Pligtaflevering (§ 16, stk. 5)

Stk. 5. Ophavsretten er ikke til hinder for fremstilling af eksemplarer i overensstemmelse med bestemmelserne i pligtafleveringsloven.

Formålet er at skabe en klar lovhjemmel til, at der kan fremstilles de fornødne eksemplarer i overensstemmelse med reglerne i pligtafleveringsloven mv.

- Pligtafleveringsinstitutionerne kan fremstille eksemplarer med henblik på indsamling og bevaring af f.eks. litterære værker, cd'er og andre fonogrammer, internethjemmesider, film og radio- og tv-udsendelser.
- Det er tilladt for institutionerne at fremstille flere eksemplarer (dubletter) og at fremstille eksemplarer i andre og nye formater i det omfang, hensynet til pligtaflevering tilsiger dette.
- Kun kopiering, der er nødvendig som led i indsamling og bevaring er tilladt.
- Radio- og tv-udsendelser optages som hovedregel af pligtafleveringsinstitutionen selv.

Udlån af kopierede eller pligtafleverede værker (§ 16, stk. 6)

Stk. 6. Eksemplarer, der er fremstillet efter stk. 3-5 eller afleveret i medfør af pligtafleveringsloven, må udlånes til brugere. Det samme gælder i særlige tilfælde eksemplarer, der er fremstillet efter stk. 2. Bestemmelserne i 1. og 2. pkt. finder ikke anvendelse på billedoptagelser og eksemplarer fremstillet i digital form eller i form af lydoptagelser.

Denne bestemmelse vedrører udlån.

Ved »udlån« skal forstås en spredning af fysiske eksemplarer, ikke online distribution eller lignende.

1. punktum: Eksemplarer, der er fremstillet efter stk. 3-5 eller afleveret i medfør af pligtafleveringsloven, må udlånes til brugere

Bibliotekerne frit kan udlåne:

- kopier, der er fremstillet i medfør af stk. 3 (om komplettering af ufuldstændige værker) og stk. 4 (om værker, der bør være tilgængelige i bibliotekets samlinger)
- eksemplarer, der er afleveret eller fremstillet på grundlag af pligtafleveringsreglerne

Udlån af kompletterede eksemplarer kun må finde sted, hvis eksemplaret er udgivet.

Udlån af sikkerhedskopier

2. punktum: Det samme gælder i særlige tilfælde eksemplarer, der er fremstillet efter stk. 2.

Det er altså tilladt at udlåne sikkerhedskopier, men kun i "særlige tilfælde". Det vil sige, at der skal foreligge en ekstraordinær grund til at udlåne kopien frem for originalen. F.eks. at originalmaterialet

- har en særlig værdi
- er sjældent
- har en ringe holdbarhed.

Udlånes kopien, må man ikke samtidig udlåne originalen.

Det forudsættes generelt, at institutionerne administrerer bestemmelserne om sikkerhedskopiering, komplettering mv. under behørig hensyntagen til rettighedshavernes interesser.

- Det indebærer, at man normalt ikke må kopiere og udlåne materiale, hvis det er muligt at erhverve et ekstra eksemplar i den almindelige boghandel eller hos udgiveren.

Udlån af kopier af film, digitale værker eller lydoptagelser

3. punktum:. Bestemmelserne i 1. og 2. pkt. finder ikke anvendelse på billedoptagelser og eksemplarer fremstillet i digital form eller i form af lydoptagelser

Det vil sige, at det *ikke* er tilladt at udlåne billedoptagelser og eksemplarer fremstillet i digital form eller i form af lydoptagelser.

Med billedoptagelser tænkes på film, som ikke må udlånes uden tilladelse. (jf. også § 19, stk. 3), Fotografier er ikke omfattet af forbuddet.

Forbuddet mod udlån af eksemplarer i digital form eller i form af lydoptagelser gælder kun de eksemplarer, som institutionen *selv* har fremstillet.

Videre udnyttelse (§ 16, stk. 7)

Stk. 7. Retten til videre udnyttelse af de eksemplarer, der er fremstillet i medfør af stk. 2-5, afhænger af de i øvrigt gældende regler.

Eksemplarer, der er fremstillet med henblik på pligtaflevering, vil eksempelvis kunne kopieres efter reglerne om eksemplarfremstilling til privat brug, jf. § 12.

Brug på stedet (§ 16 a)

§ 16 a. Offentliggjorte værker kan gøres tilgængelige for enkeltpersoner på de i § 16, stk. 1, nævnte institutioner til personligt gennemsyn eller studium på stedet ved hjælp af teknisk udstyr.

ABM-institutionerne kan frit gøre offentliggjorte værker tilgængelige for enkeltpersoner til personligt gennemsyn eller studium på stedet ved hjælp af teknisk udstyr, det vil sige computere, elektroniske infostandere og lignende.

Værkerne må kun stilles til rådighed for *enkeltpersoner*.

Bestemmelsen giver altså ikke mulighed for at arrangere offentlige filmforevisninger eller pladekoncerter. Gengivelse via storskærm og lignende er ikke tilladt. Men det er muligt at opstille såkaldte lytteposter, hvor enkeltpersoner vha. høretelefoner eller retningsbestemte højtalere kan lytte til udvalgte værker.

Udgangspunktet er, at det er originalmateriale, der stilles til rådighed. Det vil sige

- udgivne eksemplarer af f.eks. film og elektroniske bøger samt
- realtimegengivelse af radio- og tv-udsendelser og
- internetmateriale.

Kopier af beskyttede værker må kun stilles til rådighed for brug på stedet, hvis de er fremstillet med hjemmel i bestemmelser i loven, som åbner for en sådan videreudnyttelse, jf. navnlig § 16, stk. 2-5, – eller efter aftale med rettighedshaverne.

Brug på stedet af pligtafleverede værker (§ 16 a, stk. 2)

Stk. 2. Eksemplarer, der er fremstillet eller afleveret i medfør af pligtafleveringsloven, må uanset bestemmelsen i stk. 1 kun gøres tilgængelige på Det Kongelige Bibliotek, Statsbiblioteket og Det Danske Filminstitut for enkelte personer ad gangen.

Formålet er at alt pligtafleveret materiale skal kunne stilles til rådighed på pligtafleveringsinstitutionerne med henblik på brugernes studium eller gennemsyn på stedet ved hjælp af institutionens tekniske udstyr (computere, skærmterminaler og lignende).

- Bestemmelsen har navnlig betydning for radio- og tv-udsendelser, film og internetmateriale.
- Institutionerne må kun opstille et begrænset antal skærmterminaler, computere og lignende, som brugerne kan anvende til at konsultere pligtafleveret materiale
- Institutionerne må ikke tage kopi af pligtafleveringsmateriale med henblik på, at andre biblioteker kan stille det pågældende materiale til rådighed med hjemmel i § 16 a, stk. 1.

Brug af pligtafleverede værker til forskning (§ 16 a, stk. 3)

Stk. 3. De i stk. 2 nævnte institutioner må overføre og udlevere eksemplarer af pligtafleverede værker, der er udsendt i radio og fjernsyn, filmværker og værker, der er offentliggjort i elektroniske kommunikationsnet, til forskningsformål, såfremt værket ikke kan erhverves i almindelig handel. Sådanne eksemplarer må ikke udnyttes på anden måde.

Udtrykket »overføre« omfatter online distribution af det pågældende materiale, f.eks. via e-mail, men ikke en *on demand* tilrådighedsstillelse, f.eks. i form af adgang til en database. Udtrykket »udlevere« inkluderer udlån af eksemplarer. Det er ligeledes muligt at sende en kopi af en hjemmeside pr. e-mail.

Udtrykket »forskningsformål« omfatter personer inden for videnskabelig forskning, herunder medieforskning. Omfattet er

- forskere fra universiteter og andre højere læreanstalter (herunder ph.d.-studerende m.v.).
- andre personer, der har en dokumenteret forskningsmæssig interesse. Det afgørende er, om de pågældende personer reelt udøver forskningsvirksomhed.
- journalister fra dagspressen eller de elektroniske medier, hvis formålet er at opnå forskningsmæssig relevant viden med henblik på redaktionelle artikler i pressen, radio- og tv-programmer m.v.

Bestemmelsen indebærer, at pligtafleverede eksemplarer i digital form frit vil kunne udlånes og sendes pr. e-mail til forskere og personer, der har en dokumenteret forskningsmæssig interesse.

- Det materiale, som den enkelte forsker modtager online fra et bibliotek, må ikke videresendes pr. e-mail til andre personer, herunder andre forskere.
- Eksemplarer, der overføres eller udleveres med hjemmel i § 16 a, stk. 3, må ikke udnyttes til andre formål end forskning.
- Det er også muligt til forskningsbrug at udlevere en kopi af en radio- eller tv-udsendelse.
- Institutionen bør oplyse forskerne om de rettighedsmæssige begrænsninger i deres brug af materialet.

Det er en betingelse,

- at værkerne ikke kan erhverves i almindelig handel, herunder ved køb online via internettet, enten direkte fra rettighedshaveren eller fra en online butik.
- at overføring online, f.eks. via e-mail eller databaser, sker via sikre netværksforbindelser til de enkelte forskere. Online adgangen skal så vidt muligt understøttes af tekniske beskyttelsesforanstaltninger (kopispærringer m.v.).

Gengivelsen af beskyttede værker må ikke

- erstatte indkøb af eksemplarer af f.eks. filmværker (videogrammer), elektroniske bøger og andre opslagsværker.
- have til formål at reducere udgifter til online licenser på tidsskrifter og lignende.

Kopiering til brug i undervisningsvirksomhed vil kunne ske på grundlag af aftalelicensen i ophavsretslovens § 13.

Pligtafleveringsinstitutionen må ikke distribuere film i mellemperioden efter filmens release i biograferne og før distributørens åbning for salg af dvd'er m.v.

Elektronisk forsendelse af kopier (§ 16 b)

§ 16 b. Offentlige biblioteker og andre biblioteker, der helt eller delvis finansieres af det offentlige, kan på bestilling i digital form gengive artikler fra aviser, tidsskrifter og samleværker, kortere afsnit af bøger og andre udgivne litterære værker samt illustrationer og noder, som er gengivet i tilslutning til teksten, såfremt betingelserne for aftalelicens efter § 50 er opfyldt. Bestemmelsen i 1. pkt. omfatter ikke udsendelse i radio eller fjernsyn eller tilrådighedsstillelse af værker på en sådan måde, at almenheden får adgang til dem på et individuelt valgt sted og tidspunkt, jf. § 2, stk. 4, nr. 1, 2. led.«

§ 16 b giver mulighed for aftalelicens, således at biblioteker kan indgå aftale med forvaltningsorganisationen (CopyDan, Tekst og Node) om elektronisk forsendelse til effektuering af fjernlånsbestillinger – både mellem bibliotekerne og i forhold til slutbrugeren.

Der kan indgås aftale om elektronisk forsendelse i Danmark af artikler fra aviser, tidsskrifter og samleværker, kortere afsnit af bøger og andre udgivne litterære værker samt illustrationer og noder, som er gengivet i tilslutning til teksten.

Bestemmelsen omfatter ikke radio- og fjernsynsudsendelser og giver ikke mulighed for at etablere databaser med ekstern online adgang for almenheden.

Der er indgået en rammeaftale mellem CopyDan Tekst og Node og Biblioteksstyrelsen om digital dokumentlevering af videnskabelige trykte tidsskrifter.

Spredning af eksemplarer (§ 19)

§ 19. Når et eksemplar af et værk med ophavsmandens samtykke er solgt eller på anden måde overdraget til andre inden for Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, må eksemplaret spredes videre. Når det gælder viderespredning i form af udlån eller udlejning, finder bestemmelsen i 1. pkt. også anvendelse ved salg eller anden form for overdragelse til andre uden for Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde.

Udlån (§ 19 stk. 1)

Hovedreglen er, at når et eksemplar af et værk med ophavsmandens samtykke er solgt eller på anden måde overdraget til andre, må eksemplaret spredes videre f.eks. ved salg eller udlån, uden at det er nødvendigt at indhente rettighedshaverens samtykke.

Denne hovedregel kan fraviges ved aftale, men en sådan aftale gælder kun for dem, der har indgået aftalen. *Ensidige* forbudsklausuler om, at bogen ikke må udlånes af biblioteker, f.eks. trykt på en bogs titelblad, har ikke nogen juridisk gyldighed.

Værker, der er udgivet uden for EU (og altså importeres af bibliotekerne), må godt udlånes (eller udlejes), men de må ikke spredes videre ved salg eller gave.

§ 19 stk. 1 er grundlaget for bibliotekernes udlånsvirksomhed.

I de efterfølgende bestemmelser sker der forskellige indskrænkninger heri.

Udlejning (§ 19 stk. 2)

Stk. 2. Uanset bestemmelsen i stk. 1 er det ikke tilladt uden ophavsmandens samtykke til almenheden at sprede eksemplarer af værker gennem udlejning. Dette gælder dog ikke for bygningsværker og brugskunst.

I stk. 2 fastslås det, at udlejning kræver rettighedshaverens tilladelse. Hvis der til et udlån er knyttet et krav om vederlag, betragtes det som udlejning.

(Søllerød bibliotek indførte en afgift på 100 kr. for årskort, som betingelse for musikudlån. Højesteret fandt, at der var tale om udlejning. (UfR. 1993.572 H))

Udlån af film og edb-programmer (§ 19 stk. 3)

Stk. 3. Uanset bestemmelsen i stk. 1 er det ikke tilladt uden ophavsmandens samtykke til almenheden at sprede eksemplarer af filmværker og eksemplarer af edb-programmer i digitaliseret form gennem udlån. Dette gælder dog ikke, når et eksemplar af et edb-program i digitaliseret form udgør en del af et litterært værk og udlånes sammen med dette.

Det er ikke tilladt, uden ophavsmandens samtykke, at udlåne film og edb-programmer i maskinlæsbar form. Undtaget herfra er dog edb-programmer i digitaliseret form, der udgør en del af et litterært værk og udlånes sammen med dette.

Bestemmelsen gør det muligt, uden at skulle indhente rettighedshaverens tilladelse, at udlåne bøger og tidsskrifter med tilhørende edb-programmer på diskette eller cd-rom,

Ligeledes er det er muligt at udlåne litterære værker i digital form, f.eks. elektroniske bøger og tidsskrifter, der foruden tekst også indeholder styre- og søgeprogrammer.

Det er her vigtigt at være opmærksom på afgrænsningen af, hvad der et *litterært* værk, nemlig

- skønlitterære eller faglitterære fremstillinger.
- edb-programmer
- kort, tegninger og andre i grafisk eller plastisk form udførte værker af beskrivende art.

Hvis værket indeholder andre typer værker, som f.eks. musik, film eller fotografiske værker, er det ikke et litterært værk. Multimedieværker indeholder foruden litterære værker også andre værksarter og må i så fald ikke udlånes uden tilladelse.

Citat (§ 22)

§ 22. Af et offentliggjort værk er det tilladt at citere i overensstemmelse med god skik og i det omfang, som betinges af formålet.

Citatreglen kan kun anvende på litterære værker, musik, film og sceneværker. Kunstværker er omfattet af § 23.

Citatreglens kerneområde er korte uddrag af andre værker som led i den almindelige politiske, kulturelle og anden samfundsmæssige debat, samt citater i forbindelse med videnskabelige værker. (Schønning s. 323)

Værket skal være offentliggjort og der må kun citeres i

- overensstemmelse med *god skik* og
- i det *omfang*, som betinges af formålet.

Citater skal være loyale. Fejlcitater eller citater ud af sammenhæng er næppe i overensstemmelse med god skik. Citater må normalt ikke bruges i reklameøjemed.

Det er normalt ikke lovligt at citere værket i dets helhed, med mindre der er tale om korte værker, f.eks. digte, der gengives i forbindelse med behandling i kritiske eller videnskabelige værker.

Bemærk, at det ikke er forbudt at *referere* fra beskyttede værker, herunder nyheder, eller at udarbejde mindre selvstændigt udformede *resumeer* af et litterært værk, eksempelvis m.h.p. indlæsning i en database. (Schønning s. 325 f.).

Gengivelse af kunstværker (§ 23)

§ 23. Offentliggjorte kunstværker og værker af beskrivende art, jf. § 1, stk. 2, må gengives i kritiske eller videnskabelige fremstillinger i tilslutning til teksten, når det sker i overensstemmelse med god skik og i det omfang, som betinges af formålet. Gengivelsen må ikke ske i erhvervsøjemed.

Bemærk at denne bestemmelse kun giver hjemmel til gengivelse

- i kritiske eller videnskabelige fremstillinger og
- kun i tilslutning til teksten

Udtrykket *fremstillinger* omfatter foruden skriftlige også mundtlige og audiovisuelle fremstillinger. Anmeldelser vil normalt også være omfattet.

Gengivelse i en *alment oplysende fremstilling* kræver tilladelse, jf. § 23 stk. 2, der indeholder mulighed for aftalelicens med individuel forbudsret.

Offentliggjorte kunstværker må gengives i forbindelse med omtale af dagsbegivenheder i aviser og tidsskrifter i overensstemmelse med god skik og i det omfang, som betinges af formålet. (§ 23. stk. 3)

Ligeledes må udgivne kunstværker gengives i aviser, tidsskrifter, film og fjernsyn, hvis gengivelsen er af underordnet betydning i den pågældende sammenhæng. (§ 23. stk. 4)

Arkivalier (§ 27 stk. 2)

Stk. 2. Ophavsretten er ikke til hinder for, at arkivalier, der er afleveret til et offentligt arkiv, gøres tilgængelige for almenheden i overensstemmelse med arkivlovgivningens bestemmelser herom. Der må dog ikke udleveres kopier af private arkivalier.

Der må godt fremstilles kopier af private arkivalier, men de må kun benyttes på stedet.

Denne begrænsning skyldes, at donator (den tidligere ejer af arkivalierne) tit ikke er ophavsmand, og derfor ikke kan give tilladelse til kopiering.

For at imødekomme behovet for at kunne beskytte arkivalierne, tillader man kopiering, men de må altså ikke fjernes fra arkivet.

Brugskopiering af edb-programmer (§ 36)

Bestemmelsen tillader den, der har ret til at bruge et edb-program eller en database, at foretage kopieringer, der er teknisk nødvendige for at bruge værket, herunder også sikkerhedskopieringer.

Aftalelicens (§ 50)

Aftalelicens er en særlig nordisk konstruktion for kollektiv forvaltning af ophavsrettigheder, der tillader en repræsentativ organisation, som forvalter ophavsrettigheder på vegne af ophavsmænd og andre rettighedshavere (normalt CopyDan) at indgå licensaftaler, som også omfatter værker, hvis ophavsmænd ikke er medlemmer af organisationen.

Aftalelicens anvendes i de tilfælde, hvor det ikke er praktisk muligt at indhente alle ophavsmænds eller andre rettighedshaveres tilladelse til en given værkudnyttelse. Det er i loven udtrykkeligt specificeret, at aftalelicens kan anvendes i en række tilfælde, eksempelvis i følgende:

§ 13 Eksemplarfremstilling inden for undervisningsvirksomhed
§ 14 Eksemplarfremstilling inden for erhvervsvirksomhed m.v.
§ 16 b Digital forsendelse af tidsskriftsartikler (o.l.) fra biblioteker til andre biblioteker eller til lånere

Såfremt der ikke kan opnås enighed om at indgå en aftale eller om aftalevilkårene, kan spørgsmålet indbringes for Ophavsretslicensnævnet.

Orphan works

Som noget nyt er der med lovændringen i 2008 indført en generel bestemmelse om aftalelicens, således at der kan indgås licensaftaler med aftalelicensvirkning også om andre udnyttelsesformer end de nævnte, når blot parterne kan blive enige om det.

I disse tilfælde har ophavsmanden dog en individuel forbudsret, og aftalevilkårene kan ikke indbringes for Ophavsretslicensnævnet.

Formålet med denne generelle bestemmelse om aftalelicens er bl.a. at gøre det muligt for ABM institutionerne, at digitalisere ældre men stadig ophavsretligt beskyttede værker, f.eks. tidsskrifter, og gøre dem online tilgængelige. I de fleste tilfælde vil det være umuligt at finde og indhente ophavsmændenes tilladelse. Værker, hvis ophavsmænd man ikke kan identificere eller lokalisere omtales tit som "orphan works". Med lovændringen er der nu skabt mulighed for, at der kan indgås aftale om benyttelse af forældreløse værker eller andre værker, som ikke i praksis kan klareres enkeltvis, med den relevante rettighedshaverorganisation, normalt CopyDan.

De rettighedshaverorganisationer, som indgår aftaler med aftalelicensvirkning, skal godkendes af kulturministeren.

Ophavsrettens gyldighedstid (§ 63)

Den ophavsretlige beskyttelse af et værk varer, indtil 70 år er forløbet efter ophavsmandens dødsår.

For værker, som ikke er offentliggjort, og hvis ophavsmand ikke er kendt, varer ophavsretten i 70 år efter det år, værket blev skabt.

Værker, der udgives af andre end ophavsmanden (§ 64)

Den, som efter udløbet af den ophavsretlige beskyttelse for første gang lovligt offentliggør eller udgiver et ikke tidligere offentliggjort eller udgivet værk, har de økonomiske rettigheder til værket.

Beskyttelsen varer i 25 år efter offentliggørelsen eller udgivelsen.

Formålet med bestemmelsen er at skabe et incitament til at udgive nyopdagede ældre værker.

Andre rettigheder

De rettigheder, der omtales efterfølgende, er ikke egentlige *ophavs*rettigheder. Dvs. rettighedshaverne er ikke ophavsmænd til et litterært eller kunstnerisk værk, men f.eks. udøvende kunstnere, der fremfører musikværk, og producenter, som optager de udøvende kunstneres fremførelser.

Udøvende kunstnere (§ 65)

En udøvende kunstners fremførelse af et litterært eller kunstnerisk værk må ikke uden kunstnerens samtykke optages eller gøres tilgængelig for almenheden.

En optagelse af en fremførelse er beskyttet i 50 år. Hvis en optagelse af fremførelsen udgives eller offentliggøres inden for dette tidsrum varer beskyttelsen dog 50 år, efter at den første udgivelse eller offentliggørelse fandt sted.

Producentrettigheder (§§ 66-71)

Producentrettigheder gælder for fremstillere af

- lydoptagelser (fonogramproducenter)
- billedoptagelser (film- og videogramproducenter)
- radio- og tv-foretagender
- fotografer (fotografiske billeder)
- kataloger

Det vil sige, at på disse områder har ikke blot ophavsmanden (og evt. udøvende kunstnere), men også producenten en selvstændig beskyttelse.

På andre områder end de nævnte gælder ingen producentbeskyttelse. (Schønning p. 543)

Lydoptagelser (§ 66)

Lydoptagelser er beskyttet i 50 år. Hvis en lydoptagelse udgives eller offentliggøres inden for dette tidsrum, varer beskyttelsen dog 50 år, beregnet efter den første udgivelse eller første offentliggørelse.

Kun den første lydoptagelse er beskyttet. Lydoptagelsen kan overføres til et andet medie og genudgives, men det forlænger ikke beskyttelsestiden.

Kopiering af en lydoptagelse udløser ingen selvstændig producentbeskyttelse af den, som står bag kopieringen. (Schønning 562).

Billedoptagelser (§ 67)

Billedoptagelser er beskyttet i 50 år. Hvis en billedoptagelse udgives eller offentliggøres inden for dette tidsrum, varer beskyttelsen dog 50 år, efter at den første udgivelse eller offentliggørelse fandt sted.

Fotografiske billeder (§ 70)

Fotografiske billeder er beskyttet, indtil 50 år er forløbet efter udgangen af det år, da det blev fremstillet.

Bemærk, at fotografiske værker er beskyttet i 70 år efter ophavsmandens død.

Kataloger, databaser m.v. (§ 71)

Kataloger, tabeller, databaser eller lignende er beskyttet

- når et større antal oplysninger er sammenstillet, eller
- de er resultatet af en væsentlig investering.

Producenten har eneret til eksemplarfremstilling og tilgængeliggørelse for almenheden af væsentlige dele af indholdet af databasen m.v..

Brugere af katalogen, databasen m.v. må kopiere uvæsentlige dele af indholdet, medmindre

- kopieringen sker gentagne gange og systematisk, og
- strider mod en normal udnyttelse af databasen, eller
- skader fremstillerens legitime interesser urimeligt.

Beskyttelsen varer, indtil 15 år er forløbet efter udgangen af det år, hvor arbejdet blev fremstillet eller første gang blev gjort tilgængeligt for almenheden.

Aftalevilkår, der udvider fremstillerens ret, er ugyldige.

Den Europæiske Domstol har i forbindelse med en engelsk retssag tilkendegivet, at den væsentlige investering må være knyttet til indsamling, kontrol eller præsentation af data. Hvis investeringen er knyttet til produktionen af data, er databasen ikke beskyttet

I Danmark har Sø- og Handelsretten i en tilsvarende sag dømt i overensstemmelse hermed (Home v Ofir). Det vil sige, at retten ikke anerkender "når et større antal oplysninger er sammenstillet" som et selvstændigt kriterium for beskyttelsen.

Link til andre værker

Når man linker, skal man altid overholde reglerne om god markedsføringsskik. Det indebærer, at man ikke må linke til en hjemmeside på en sådan måde, at den fremtræder som ens egen, fordi man jo i så fald snylter på en andens arbejde. Det kaldes *framing*

Dybe link

Man kalder det dybe link, når man linker til enkeltsider under en hovedside, f.eks. direkte til en artikel. Det kan være en fordel, da det tit kan være svært at finde frem til en konkret artikel, hvis man kun linker til hovedsiden.

Der har været usikkerhed om lovligheden af dybe link.

Udsen og Schovsbo[1] har gennemgået problemstillingen, herunder retspraksis. Deres konklusion er, at også dyb linkning er lovlig, når det sker i overensstemmelse med god markedsføringsskik.

Dette standpunkt understøttes af en norsk højesteretsdom fra 2005[2], ligesom Sø- og Handelsretten i en dom af 24. februar 2006 (Home v Ofir) har udtalt:

> *"Det må anses for almindeligt, at der på søgetjenester stilles dybe link til rådighed, hvorved brugeren på en effektiv måde kan komme direkte til de ønskede oplysninger, hvilket, som internettet er indrettet og fungerer, gennemgående må antages at være i overensstemmelse med de interesser, der forfølges af dem, der vælger at benytte internettet til tilgængeliggørelse af oplysninger for offentligheden. " (s. 128)*[3]

Vi mangler dog stadig en autoritativ dansk dom.

Det er imidlertid under alle omstændigheder vigtigt at være opmærksom på, at man kan blive dømt for medvirken til en ulovlig handling, hvis man linker til ulovligt oploadede værker, f.eks. piratkopier af musik.

---

1. H. Udsen & J. Schovsbo. Ophavsrettens missing link? (The missing link in copyright?), NIR, Nordiskt Immateriellt Retsskydd, 1:2006, s. 47 - 65,
2. Norges Høyesterett - Dom. 2005-01-27. HR-2005-00133-A - Rt-2005-41
3. **http://www.bvhd.dk/uploads/tx_mocarticles/S_-_og_Handelsrettens_afg_relse_i_Ofir-sagen.pdf**

Tekniske beskyttelsesforanstaltninger (§ 75b-e)

Bestemmelserne om tekniske beskyttelsesforanstaltninger er meget komplicerede. Her følger et sammendrag af Kulturministeriets vejledning:

Fremførelse

Privat fremførelse af et værk – typisk afspilning og afvikling af cd'er, dvd'er osv. i privatsfæren – omfattes ikke af beskyttelsen.

I det omfang, det er nødvendigt at omgå en kode eller kryptering for at kunne se en dvd-film eller lytte til en musik-cd eller netradio i privatsfæren, er dette ikke omfattet af forbuddet.

Det vil sige, at man gerne må omgå eller bryde en kode eller kryptering på f.eks. en dvd-film, en musik-cd eller netradio i det omfang, det er nødvendigt for at kunne se filmen eller lytte til musikken privat. Det er f.eks. ikke ulovligt at bryde kryptering på en dvd, hvis det er nødvendigt, for at afspille dvd'en på ens private pc ved hjælp af f.eks. et Linux-styresystem.

Hvis f.eks. en cd med kopispærring ikke kan afspilles på en cd-afspiller, er der tale om en mangel ved det pågældende produkt, og man kan kræve at få varen byttet. Her er det reglerne i købeloven, der gælder. Ophavsretsloven har intet med en sådan situation at gøre.

Der er heller ikke et forbud mod at bryde dvd-regionskoder.

Kopiering

Det er derimod ikke tilladt at bryde en kopispærring med henblik på fremstilling af en kopi.

Hvis der er en kopispærring, må man ikke omgå denne for at fremstille kopien. Det forventes, at kopispærringer i fremtiden indrettes på en sådan måde, at det er muligt at tage en eller flere kopier til personlig brug; dette er i hvert fald intentionen med loven.

Udvikling, distribution m.v. af software, hvis væsentligste formål er at omgå kopispærringer, er forbudt.

(Kilde: Kulturminsteriets hjemmeside: **http://www.kum.dk/sw5335.asp**)

STATSBIBLIOTEKET

ISBN 978-87-7507-013-8